

Pogrányi Péter, ELTE BTK

## Műfajok váságban – a modern-posztmodern verses epika és a modern válságtudat

A romantika műfajokat összekeverő és variáló irodalomképzete rést ütött azon a koherens műfaji hierarchián, amely a (tévesen) Arisztotelész Poétikájából eredeztetett hagyomány értelmében szavatolt volna az irodalom szférájának – vagy legalább az ezt tematizáló diskurzus – szabályozottságáért, áttekinthetőségéért. A regény fiatal és ezért gyanús műfajának a Nyugat-Európai irodalmakban betöltött funkcióját a magyar irodalomban a verses epika próbálta meg betölteni a 19. században, amikor a magyar nyelvű prózaírodalom jelentős, “korszerű” regényeket nem tudott felmutatni. A regény szerepét betölteni kívánó verses epika, majd a magyarul is megjelenő verses regény Byronnál, Puskinnál vagy Arany Jánosnál megfigyelhető sajátosságai érdekes módon nem annyira a nemsókára beköszöntő modernt, sokkal inkább az egy évszázaddal később jelentkező (vagyis teoretikusan is formát öltő) posztmodernt előlegezik. A művészet történeti alakulásának messzemenően elterjedt teleologikus értelmezését teljességgel keresztülhúzzák a magyar verses epika legújabb fejleményei: a 2000 utáni magyar irodalomban megjelent néhány mű, amelyek nemcsak fontos viszonyítási pontként értelmezik a 19. századi verses epika kitüntetett műveit, de újraírásukra, közvetlen párbeszédbe vonásukra is vállalkoznak. Nem megválaszolható például az a kérdés, hogy az Anyegin érzi-e meg a posztmodern legfontosabb eljárásait (esetleg: fejez ki olyan tartalmakat, amelyek minden korban jelen vannak, de csak a posztmodern tulajdonít nekik korszakképző potenciált), vagy Térey János Paulusa – úgy is, mint Anyegin-átirat – teszi a retrospektív tekintet számára még nyilvánvalóbbá ezt a kapcsolatot. A verses regény minden esetben (ahogy Imre László, a műfaj egyetlen magyar nyelvű monográfiájában pontosan leírja) valamilyen morális-világszemléleti válságtudatnak ad hangot, de kiterjeszthetjük e megállapítás érvényét: a legújabb magyar verses epika verses regényen kívül eső szövegei is mind valamilyen válságot tematizálnak, kimondva-kimondatlanul a (poszt)modernben permanenssé vált válságot mutatják fel és próbálják – legalább a kimondás szintjén – domesztikálni. Előadásomban a 19. századi és a kortárs verses epika kapcsolódási pontjain keresztül mutatok rá erre a konstrukcióra.